

מוסרי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

פרשת קרח תשפ"ג

• בס"ד •

"למיגרס והדר למיסבר"

בגמרא (ע"ז טי.) "ואמר רבא לעולם ילמד אדם תורה ואחר כך יהגה, שנאמר בתורת ד' והדר ובתורתו יהגה, ואמר רבא לעולם ליגריס איניש ואף על גב דמשכח, ואף על גב דלא ידע מאי קאמר", ובפשטות הביאור בזה הוא שכשלומו גמרא צריך קודם לקרוא את הגמרא, ורק אחר כך להבין את ביאור הדברים. ומפרש רש"י: "ילמד אדם - מרבו עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו", ומבואר שה'למיגרס' כולל לא רק את הגמרא לבד, אלא, תחילת הסוגיא היא לגרוס גם את דברי המפרשים, קודם לקרוא את הגמרא עם כל הפירושים, ורק אחר כך להבין ולהתבונן מה ביאור הדברים.

ובתפארת ישראל (אבות פ"ג מ"ח) מצינו ממש כדברים אלו, "וסד"א שהזהירה תורה שלא יזיז מענין עד שיבינו היטב, והרי באמת אין הדבר כן, רק בריש לגמור - ר"ל יגמור כל הענין, והדר לסבור - ר"ל שילמוד תחלה כל הענין אף שלא יבינו ברור, ואח"כ יחזור עליו, דע"י השקפתו אז סביב הענין כולו, לפעמים ילמוד עליו מתחתון, וכך דרך תה"ק, בת מלך היא, ולא תתן אהבתה לכל רואי פניה מיד בפעם ראשונה, ולא תגלה סודותיה רק למי שדברה עמו פעם ושנים".

פירושי הראשונים והאחרונים הם ממש חלק מהתורה

באור ישראל (מכתב י"ח) כתוב את דרך הלימוד הנכונה, "מעט חתימת התלמוד ננעלו דרכי התורה להבין ולהורות מכתבי הקודש עפ"י המדות המסורות מסיני. ורק אל התלמוד עינינו צופיות לשאוב ממנה תורת ד' ודרכיו. וגם האדם הגדול בענקים, אין בידו רק לחפש ולגלות תעלומות סתרה. ועל התלמוד אין להוסיף ואין לגרוע מאומה".

וממשיך הגרי"ס: "לזאת התלמוד אצלנו כמו בחינת מקרא בימי חז"ל, ולימוד המקרא אצלנו כמו בחי' א"ב בימי חז"ל לבא ע"י ללימוד התלמוד. וספרי גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים הוא כמו בחינת משנה בימי חז"ל וכו', ואחר הבקיאיות הנוראה בתלמוד בבלי וירושלמי כו', והידיעה הנכונה בגדולי הפוסקים כו', וידיעת לימוד התוס' על כולנה, אז יבא האדם ללימוד התלמוד (היא כמו בחי' התלמוד בימי חז"ל) הוא העיון הנכון לשאוב יסודות התלמוד בפרטיו ממקומות המפוזרים ולהבין ולהורות כדת, וזה הוא בחינת תורת אמת" וכו'.

הנה כי כן, ההסתכלות על דברי הגמרא אצלנו זה כמו לחומש, לא מוסיפים על זה כלום. ואחרי הגמרא, כל הראשונים והאחרונים, כל מפרשי הגמרא, הפוסקים, הם כמו משניות אצלנו, קודם לומדים את מה שהם אומרים, ואחרי שיודעים את זה על בוריו, אזי אפשר ללמוד את החידושים שלנו.

מטרת ה'גירסה'

וממילא כשניגשים ללימוד הסוגיא, ראשית דבר צריך לגרוס את הגמרא וכל המפרשים, וכמו שמבאר רש"י (ע"ז שם) "גרסה - לשון גרש וכרמל שלא היה טוחן הדק אלא כריחים של גרוסות המחלקין חיטה לשנים או לארבע לצורך מאכל", ורק אחרי שגורסים היטב, מנסים להבין ולחדש חידושים.

מי שלא לומד בצורה הזאת, הוא לומד גמרא ואומר את הבנתו בסוגיא, הוא מנסה להבין לבד ורק לאחר מכן מסתכל במה שביארו בזה רבותינו הראשונים והאחרונים - גירסת המפרשים לא תהיה גרוסה בפיו ממש, יש לו כבר את ההבנה שלו, ולפי זה הוא כבר לומד את ההסבר של המפרשים על הסוגיא. אבל מי שקודם גורס ובודק את כל מה שביארו המפרשים על הסוגיא, ורק לאחר שיודע מה שכתוב הוא טוחן היטב את מה שביארו הראשונים בסוגיא, לא את מה שהוא חושב מליבו, ואז הוא יכול להוסיף חידושים לאמיתה של תורה משלו.

תוכנית סדורה

בלימוד התורה הקדושה יש כמה דרגות, ישנם כאלו שלומדים פחות, ולבסוף יודעים פחות, לא מספיקים. בעבר כל אדם רצה לדעת את כל המסכת, אבל היום היצר הרע מצא גם לזה פתרון, הוא אומר לנו שמספיק שנדע עוד כמה חידושים במקום שנדע את המסכת. אבל האמת היא שזה בוודאי לא נכון, צריך לדעת את כל המסכת שלומדים. אבל אנחנו חיים במצב שזה לא קל, מרגישים שזה לא מסתדר, ולכן אנחנו חושבים שגם זה טוב, שמספיק שנדע עוד כמה חידושים במקום הגמרא.

מי שמקבל על עצמו ללמוד את כל המסכת ד' פעמים, הרי שהוא הציב לו מטרה טובה שתתן לו כוח לעמוד בזה, וכשיש מטרה עם רצון, מוצאים את העצות לעמוד בזה. אבל בלי מטרה, הרבה יותר קשה להתקדם, שהרי יש עוד שאיפות לאדם, והם מפריעות לו בזה.

המטרה היא הקובעת מה נשיג, והמטרה נקבעת על ידי כל אחד. אם האדם יודע שיש מהלך, הוא מקבל מרביתו את המהלך, הוא לומד מהם מה המטרה - המטרה טובה ונכונה. אבל מי שקובע לעצמו את המטרה לפי מה שנחו לו, לפי האפשרויות שיש לו, ההישגים שלו יהיו לפי זה. נמשיל זאת לבחור שהתארכ, הוא מכין תוכנית סדורה מה עליו להספיק עד החתונה, הוא יודע בדיוק מתי הוא מתחתן, ובונה תוכנית ברורה, כשיש מטרה קבועה - מתכוונים לזה כראוי, והמטרה דוחה כל דבר אחר. כשאדם מרגיש שהוא רוצה לקבל תורה, הידיעה שיש לו מטרה ברורה דוחה כל דבר אחר. בהיכלי הישיבות לומדים עכשיו מסכת סנהדרין, מי שרוצה לדעת את כל המסכת - כל דבר אחר נדחה בפני זה. כאן נמצא עיקר המלחמה עם היצר, הוא נלחם איתנו מה העיקר, ומה הטפל.

הצבת מטרה במבט של עולם הבא

הרצון לזכות והתוכנית הברורה, אלו הם שגורמים לכל הניסיונות להיות הרבה יותר קלים ופשוטים. המסילת ישרים בפרק א' מבאר את חובת האדם בעולמו, הוא לא אומר שחובתו לשמור תורה ומצוות, הוא לא מדבר על מצוות זכירת יציאת מצרים ומתן תורה, הוא מדבר שם על העולם הבא, על כך שחובתו של האדם כאן בעולם היא לחפש עולם הבא. והביאור בזה הוא, שמי שמציב לעצמו מטרה ברורה, הוא רוצה להגיע לעולם הבא מוכן, בלי להפסיד כלום, הוא רואה עולם הבא מול העיניים - הוא יקיים את כל המצוות כראוי. ילמד טוב, יתפלל כראוי, ידבר כמו שצריך, הכל אצלו מתנהל לפי המטרה הזאת - עולם הבא.

אבל אדם שמעניין אותו עולם הזה, הוא מתנהג לפי זה, לפי הנגיעה שלו. גם בתורה צריך 'נגיעה', נגיעה לדעת את המסכת, לחדש חידושים, להיות מתמיד, שזו תהיה הנגיעה, ומי שזו הנגיעה שלו - הכל בטל לזה. וכמו שמבואר ברמב"ם (פ"ג מהל' תלמוד תורה ה"ו) "מי שנשא לבו לקיים מצוה זו כראוי ולהיות מוכתר בכתר תורה, לא יסיח דעתו לדברים אחרים, ולא ישם על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת". הכל תלוי בנו, והבא ליטרה מסייעים בידו.

צורת הלימוד

כמו בכל השטחים, גם כאן יש יצר הרע שאומר לאדם שהוא לא חייב לעשות כך, גם אחרת אפשר להצליח. ברצוני לדבר על הנושא של דרך הלימוד, ידוע שרבותינו האריכו לבאר את מעלת ענין החזרה על לימודו, והיצר הרע נלחם על זה הרבה, יותר מהמלחמה על לימוד של דברים חדשים, שהרי עיקר דרך בניית האדם היא לחזור על תלמודו, ואם לא חוזרים שוכחים את מה שלמדו, ועל כן הוא נלחם על זה.

ולחדש ולהגיד כל אחד סברות עצמו, ומי שרוצה לדעת מה כתוב בתורה חייב ללמוד את מה שחידשו רבותינו הקדמונים.

בגמרא (סנהדרין צא:) "אמר רבי שמעון חסידא כל המונע הלכה מפי תלמיד אפילו עוברין שבמעיי אמו מקללין אותו", וביאר החת"ס שהרי המלאך מלמד את העובר כשהוא נמצא במעי אמו את כל התורה, ולומד איתו את התורה שלומדים כאן בעולם עתה, ואם מונע מהתלמיד, העובר יפסיד את זה, ולכן העוברין מקללים אותו, ללמדך שהתורה שאנחנו לומדים זה תורה מסיני, תורת אמת.

אסור לנו להתעלם מהתורת אמת שחידשו רבותינו וללמוד מיד מה שאנחנו מבינים לבד, חז"ל נתנו לנו תוכנית איך לומדים, לגרוס קודם את התלמוד ופירושו, ואחר כך אפשר להוסיף מעצמנו.

לנו יש את הדרך המסורה איך ללמוד, לחזור ולדעת, ויש דרך אחרת, אנחנו צריכים לבחור בדרך הנכונה, צריך לדעת מה שכתוב, מה שקיבלנו, אף אחד לא יפסוק הלכה לבד ממה שהוא למד לבד, קודם לומדים מה שכתוב, ואחר כך אפשר להוסיף על זה. וכבר כתוב (רש"י דברים י"א, י"ג) "והיה אם שמוע תשמעו - אם תשמע בישן תשמע בחדש", זה דרך לימוד התורה העוברת לנו במסורת, הישן תמיד קיים ואנחנו רק מוסיפים על הישן.

ללמוד הכתוב ורק לאחר מכן להוסיף מריליה

המטרה הזאת, לדעת את הסוגיא בשלמות כלשונה, דוחה כל דבר אחר. קודם לומדים את מה שכתוב, ואח"כ מוסיפים את מה שיש לנו להגיד. הקצוה"ח, הגר"ח, כל זה תורה שכבר נמצאת בשמים, אנחנו יכולים להוסיף על זה, אבל לפני שמוסיפים צריך לראות מה כתוב שם. בדרך הלימוד אפשר גם להתווכח עם מה שכתוב, ובוודאי שגם לזה יש גבול.

רבינו הגדול מרן האב"י עזרי צוק"ל אמר לי פעם, שהיום כשאדם לומד ש"ך ונראה לו לא כמו שהש"ך כתוב, הוא מיד חולק עליו - "דלא כהש"ך". אבל האמת היא שבוודאי זה לא כך, אתה לא מבין כעת את הש"ך, תלמד את הש"ך עוד פעם ועוד פעם, רק אחרי שלומדים את הדברים כמה פעמים בבירור, רק אז אפשר לומר סברות.

וכדאי לכל אחד ואחד להשקיע כל מאמץ בזה, לדעת את כל הסוגיות על בוריין, לדעת מה שכתוב ולחזור על זה היטב, ואחר כך להעמיק בזה בכל כוחנו, וזה יוסיף בהרחבת הדברים בצורת נתינת התורה.

והנפק"מ בזה עצום, שגם במקום שאדם לא בירר לעצמו עד סוף הסוגיא, הוא לא חידש חידושים של עצמו - עדין הוא יודע את הסוגיא, הוא יודע מה כתוב. אבל מי שמנסה להבין הכל לבד, והוא גורס רק את הגמרא, לא ישאר לו כלום, רק כמה שברי סברות של עצמו.

רב נחמן בר יצחק העיד על עצמו כיצד למד, "אנא עבידתא וקיים בידי", שרק אחר שחזר וידע את תלמודו עוד קודם שהבין את הסוגיות, קודם הוא גרס הכל. הרבה יותר קל לחזור על הגירסה, וכך זוכרים את מה שלמדו. ושם ברש"י (ד"ה רב ששת) "כל מי שלומד וגורס מעט מעט ומחזר עליו פעמים הרבה עד ששגור בפיו, ואח"כ חוזר ולומד, תלמודו מתקיים".

עוד כתב רש"י בע"י (שם ד"ה גרסה) שבתחילת הלימוד "מרב תאוותי לתורה הייתי שובר לפי היכולת אע"פ שאיני טוחנה הדק ליכנס בעומקה". בתחילת הלימוד גורסים את הלימוד מבלי "לטחון הדק", זה הצורה להתחבר לתורה בשלמות, בלי זה כל אחד מחדש את הסברות לפי הידיעות שיש לו, ובלי ללמוד את הסוגיא עם כל המפרשים אין כמעט ידיעות, והסברות הם לפי זה.

לימוד התורה הוא במסורת

בכל דור ודור מתחדשים חידושים, אבל הכל בנוי במסורת, ממה שהיה בדור הקודם. כשהש"ך כתב את הערותיו על השו"ע הכל מבוסס מגדולי הפוסקים שלפניו, הוא לא אמר מה שהוא הבין לבד, ובמפורש כתב כן הש"ך בהקדמה ליו"ד "כי באמת ובתמים טרחתו טרחות הרבה וכמה יגיעות יגעת, לא עסקתי בשום עסק אחר, לא נתתי שנה לעיני ותנומה לעפעפי שנים רבות וכו'. ובררתי ושקלתי הכל בכף מאזנים וחזרתי על כל צדדים וצדי צדדים לא פעם אחת ושתיים, כי אם מאה פעמים ואחד עם חברים חשובים אהובים וכו'. מגודל התלאה שהיתה עלי בחפוש בים התלמוד והפוסקים עד כי העמדתי הכל על ברי".

לא שייך לדלג על מה שהבינו רבותינו בדורות הקודמים, מה שהם למדו וחידשו זה נהיה ממש חלק מהתורה, התורה בעצמה, ולא שייך לדלג על זה. רק אחרי שלומדים הכל, אז אפשר לחדש חידושים, כל אחד לפי דרגתו. ידוע שמרנא החזו"א אמר שהוא יכול לחלוק על המשנה ברורה, אבל כל זה רק בסוגיא שלמד, אבל בסוגיא שלא למד ובירר כל צרכו - המשנ"ב הוא פוסק אחרון, הלכה מסיני. רק אחרי שהאדם למד מספיק בעמל הראוי ובהשקעה ראויה, רק אז אפשר

"ולא יהיה כקרח"

בפרשת השבוע אחת מהטענות של קרח כנגד משה רבינו, הייתה על מצות ציצית, "עמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות וכי והלבישן טליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה, אמר להם חייבת, התחילו לשחק עליו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה" (רש"י במדבר ט"ז, א). טענתו של קרח הייתה שהרי למצות ציצית יש מטרה, והעניין הוא להיזכר על ידי הציצית במצוות, וזה הייתה טענתו בזה, שאפשר להיזכר גם באופן זה במצוות על ידי שיצבעו את כל הטלית בתכלת. נתבונן בעצמנו, האם אנו יותר טובים מקרח? הרי בשו"ע (או"ח כ"ד, א) נפסק: "וטוב ונכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום, כדי שיזכור המצוה בכל רגע", האם אנחנו יכולים להגיד שאפילו פעם אחת בחיים הציצית הועילה לנו לעשות מצווה, או שהזכירה לנו לא לעבור איזה עבירה? במהלך החיים לבשנו ונלבש ציצית כל כך הרבה פעמים, שכל אחד ינסה להיזכר האם הציצית הועילה לו פעם אחת לעשות איזה מצוה.

מטרת הציצית לעורר ולהזכיר ואי אפשר להסתדר בלי זה, אמנם באמת אנו עצמנו מתנהגים כך גם עם התורה, הקב"ה אמר שהתורה צריכה שמירה מיוחדת משכחה, הולכים ברחוב וצריך לשמור על העיניים - "ולא תתורו", צריך שמירה, ולשם השמירה הזו נועדה מצות ציצית, ואילו אנחנו לובשים את השומר - ציצית, אבל אף פעם לא משתמשים בזה, אנחנו מתנהגים בצורה לא הגיונית, לא חושבים כלל מה שעושים.

קרח גם שאל 'בית מלא ספרים מהו שתהא פטורה מן מזוזה', וגם זה מאותו הטעם, וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות תפילין ומזוזה וס"ת ו, י"ג) "חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד, וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ברוך הוא ויזכור אהבתו ועורר משנתו ושגיוותיו בהבלי הזמן וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים וכו'", המטרה במזוזה היא לזכור את המצוות ולהתחזק באמונה, המזוזה נועדה בכדי לגרום לנו ל"ויעור משנתו", להעיר את האדם מהתרדמתו. וגם כאן נצטרך לשאול את עצמנו, האם פעם המזוזה הועילה לנו למשהו?

נמצא שאנחנו חיים בצורה לא נכונה, התורה אומרת לנו שאנו צריכים שמירה של ציצית מזוזה ותפילין, ויש לנו את השומר הזה עלינו, והמציאות היא שאנחנו תמיד מחפשים סגולות נוספות ורעיוניים לשמירה, ואילו את המצוות שהתורה צייתה במפורש בכדי לשמור עלינו, אנו זונחים את מהות השמירה שלהם. אדם לא חושב כלום, הוא חי במקום מסוים, והוא חושב שהוא מתנהג כמו שצריך, הוא הגיוני, הוא אדם בר דעת. והאמת היא שהוא כלל לא בר דעת, אם אתה בר דעת והקב"ה אומר לך שאתה צריך שמירה ואלו הם השומרים שלך - תבין שאתה צריך להשתמש עם זה, קיבלת שומר - תיקח את זה לשומר, ואנחנו לא משתמשים בזה, לא מיניה ולא מקצתיה.

והבאנו מהשו"ע שכותב את העניין של הציצית "שיזכור המצוה בכל רגע", לחיות תמיד בלי היסח הדעת, לא ליפול אף פעם, אתה תמיד זוכר את זה, אתה תמיד יודע מה אתה עושה עכשיו. המציאות היא שאנחנו לדאבוננו ממש חיים בלי ציצית ומזוזה, השאלה שלנו היא הפוך ממה שקרח שאל, למה צריך ציצית, ואילו אנחנו לא חיים את המטרה שבשבילה יש ציצית.

לתרומות והנצחות:

מכון 'צור התורה'
0747-3464-65
לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:
mzho747@gmail.com

נתרם ע"י ידידנו

הרה"ג רבי אברהם ישעיהו הירש שליט"א
בן לידידנו הדגול העומד לימינו בכל עת
הגאון רבי נפתלי שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו נ"ו
ה"ר שיזכו אביו ואמו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים

לעילוי נשמת

הגאון הגדול רבי שמואל ברוך בן
רבי חנוך העניך זרנר זצוק"ל
ראב"ד תל אביב
נלב' ע"ל סיוט תשנ"ג
הנצח ע"י ידיו וידו הרה"ג רבי שמואל ברוך איזנעל שליט"א

גיליון זה י"ל לעילוי נשמת

האשה מרת מלכה בת החבר
רבי אהרן פקטר ע"ה
נתרם ע"י ידידנו שו"ו
הרה"ג רבי רפאל קרוסקל שליט"א
מקורביו רבינו מרן שליט"א